

Archeologienota Zwevezele Hille 196-198

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

27-2-2017

Titel: Archeologienota Zwevezele Hille 196-198

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Projectcode bureauonderzoek: 2017B172

Intern projectnummer: 2017.003

Locatiegegevens: Zwevezele, Hille 196-198

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 70042 en Y: 192613; X: 70078 en Y: 192695

Kadastergegevens: Wingene (Zwevezele), afdeling 2, sectie C, perceel nr. 329P en 329S (zie figuur 5)

Topgrafische kaart: zie figuur 3

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Mark Van Acker (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 27/02/2017

© Maarten Bracke, p/a Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	8
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	25
3. SYNTHESE	27
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	27
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	27
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	28
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	29
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	29
4. SAMENVATTING	31
5. BIBLIOGRAFIE	32
6. BIJLAGES	33

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Zwevezele - Hille, waarbij de betrokken percelen groter zijn dan 3000m² en de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem meer dan 1000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaarde gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied, de directe omgeving en van de gemeente Zwevezele in het algemeen werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

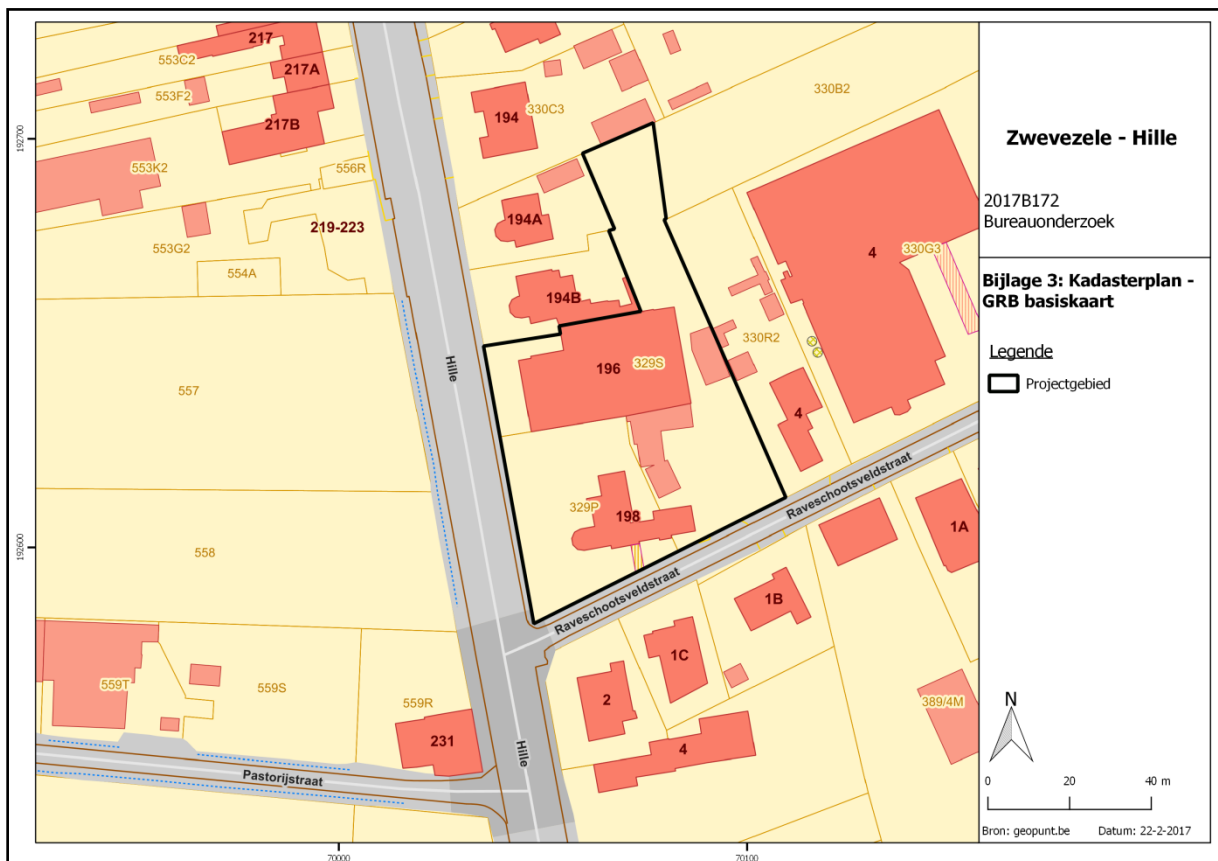
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site buiten de kern van een landelijke gemeente, niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein sluit aan op de Hille in het westen en de Raveschootsveldstraat in het zuiden. De totale oppervlakte van het terrein bedraagt 4290m². Een groot deel van het terrein is bebouwd met een groot gebouw van 900m² in het noordelijke deel (huisnummer 196) en een woning van ca. 200m² in het zuidelijke deel (huisnummer 198). Tussen beide woningen in bevond zich tot voor kort een bijgebouw van ca. 300m². Een tweede bijgebouw (80m²), ook reeds verdwenen, bevond zich ten oosten van het grote gebouw. Bijgevolg is reeds 1480m² bebouwd van het totale terrein. Ten westen van het grote gebouw is aan de straatzijde een brede parking voorzien, ook zijn verhardingen aanwezig achter de woning met huisnummer 198. De rest van het terrein is in gebruik als tuingrond met bomen.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

De geplande werken omvatten in eerste instantie enkele voorbereidende werken waaronder het slopen van de bestaande gebouwen, het rooien van de bomen en het verwijderen van de verhardingen van de parking.

Nadien zal op het terrein een U-vormig gebouw opgetrokken worden bestaande uit vijf bouwlagen: ondergrondse parking, gelijkvloers en drie verdiepingen. De ondergrondse parking van ca. 3200m² groot, met garageboxen en open parking, heeft een hellende toegangsweg vanuit de Raveschootsveldstraat centraal aan het U-vormige gebouw (zie figuur 2). Op het noordelijke achterliggende deel zal nog een bovengrondse parking aangelegd worden voorzien van een toegangsweg vanuit de Raveschootsveldstraat langsheen de oostelijke grens.

De geplande werken zullen het volledige bodemarchief verstoren binnen het plangebied.

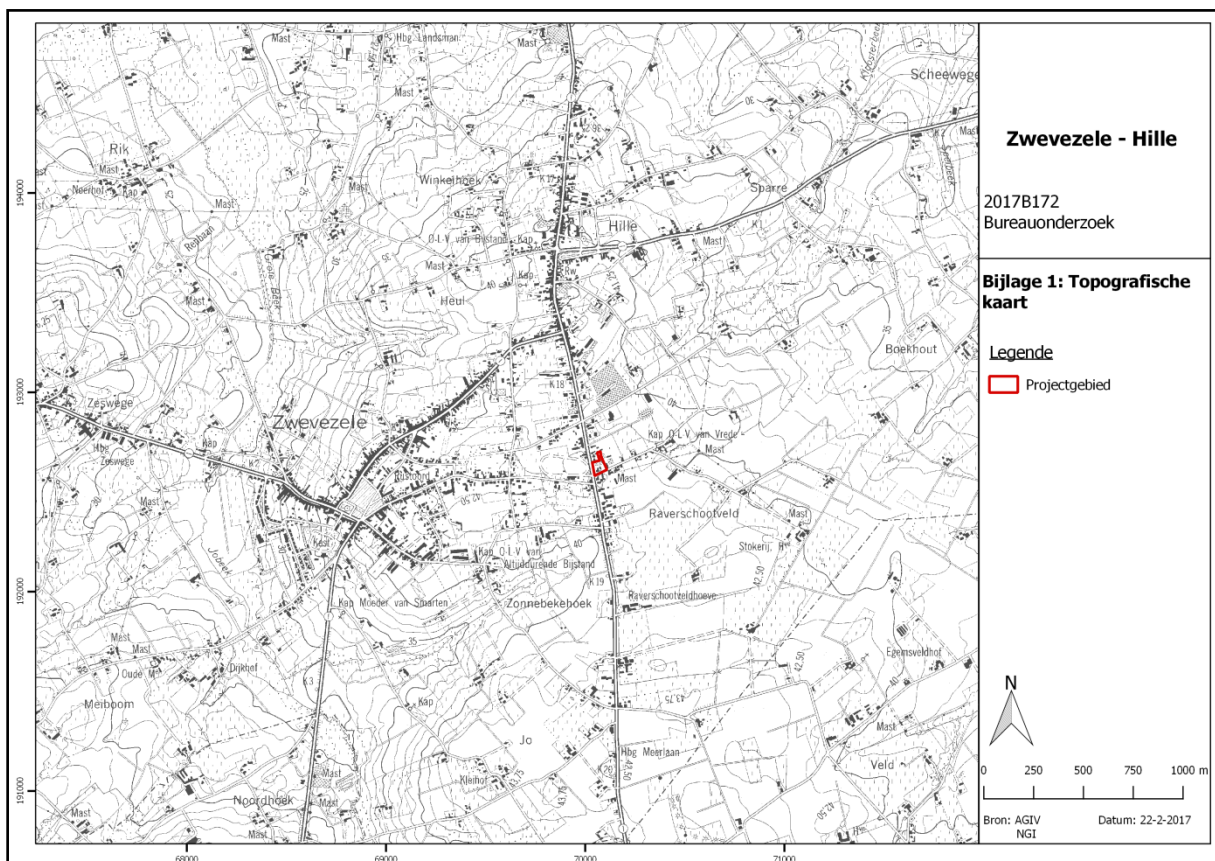
Figuur 2 3-D model van de geplande werken (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

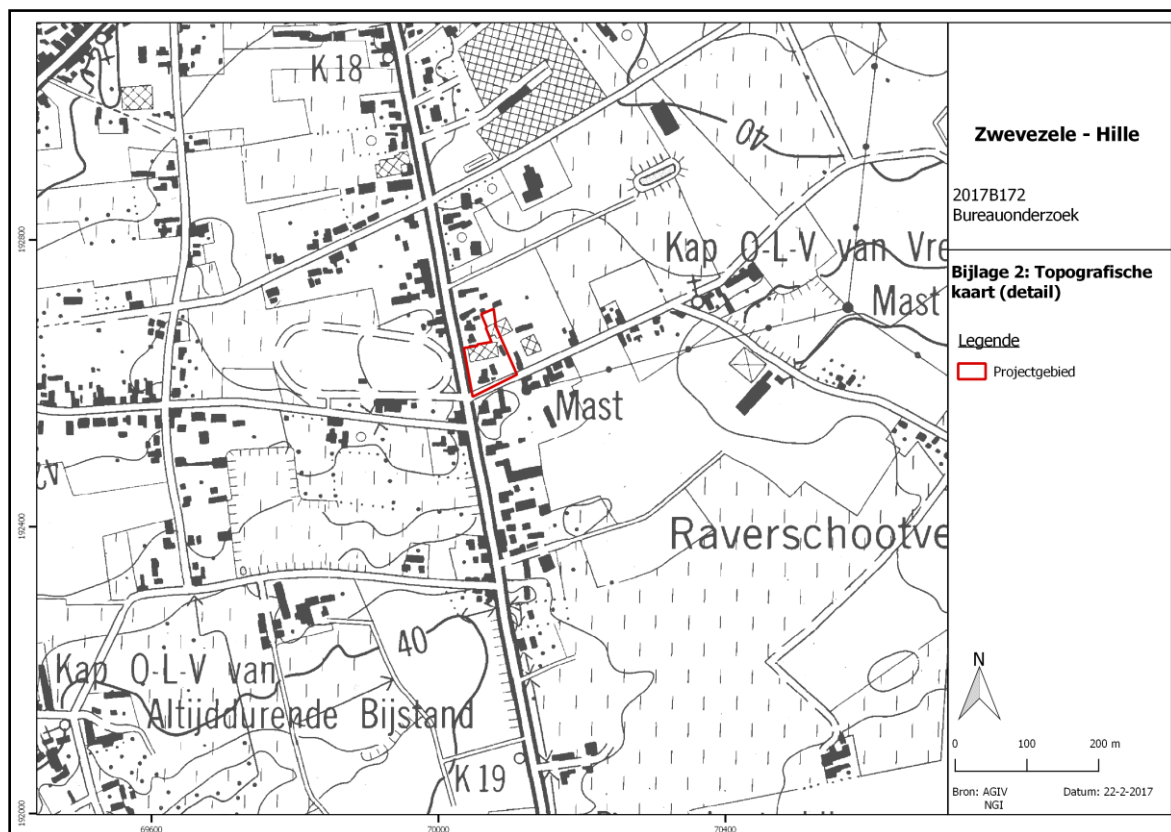
2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich tussen Zwevezele en het gehucht Hille, deel uitmakend van de gemeente Wingene, gelegen in de provincie West-Vlaanderen. De gemeente Wingene bestaat uit Wingene-centrum en Zwevezele. De gemeente grenst aan Ruddervoorde, Hertsberge, Beernem, Ruiselede en Schuiferskapelle (Tielt). Hille zelf is ontstaan en uitgegroeid langs de weg tussen Kortrijk en Brugge. Het oosten en noordoosten wordt ingenomen door industrie. Het zuiden en zuidoosten is landelijker en ingenomen door cultuurgronden en weilanden.

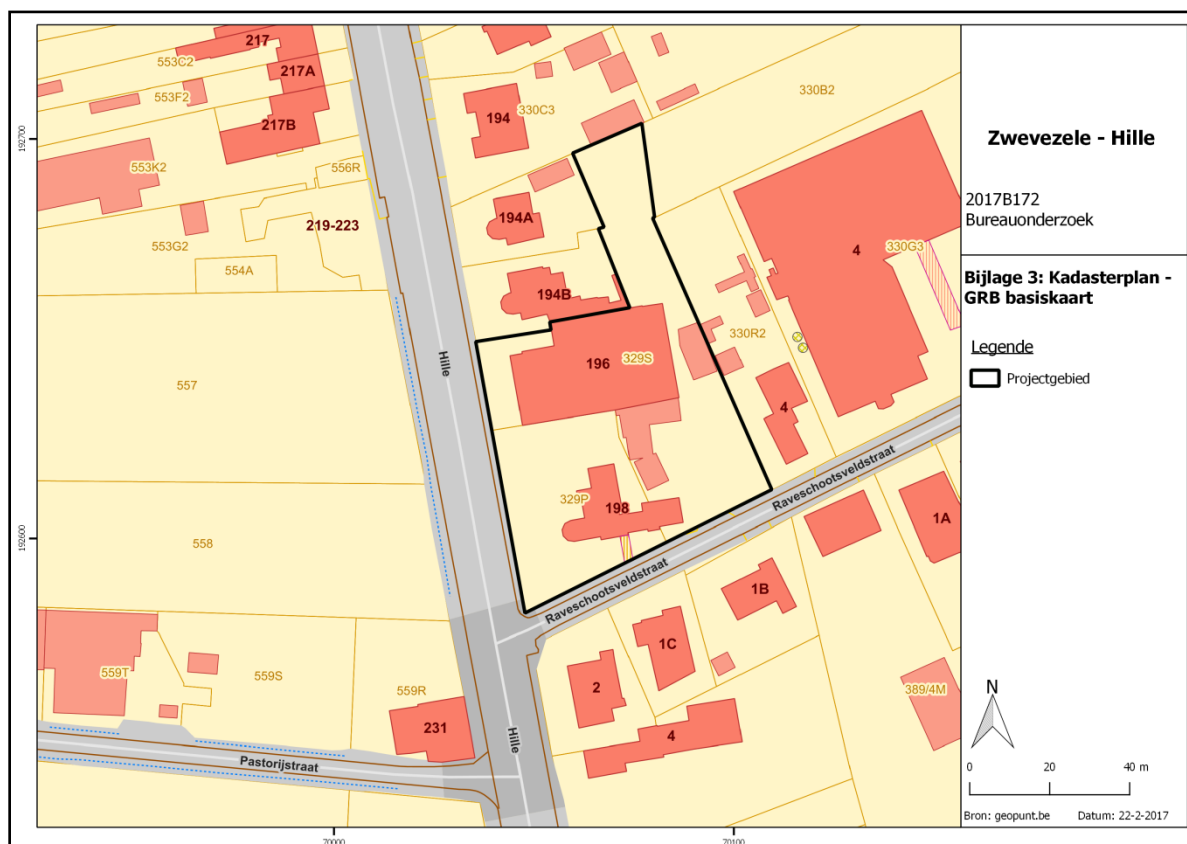
Het plangebied, gelegen aan de Hille en de Raveschootsveldstraat, bevindt zich op enkele kilometer ten zuidwesten van het centrum van Wingene en ten oosten van de dorpskern van Zwevezele. Het terrein wordt langs de westelijke zijde begrensd door de Hille en langs de zuidelijke door de Raveschootsveldstraat. Kadastraal gezien zijn de percelen terug te vinden onder Wingene (Zwevezele), afdeling 2, sectie C, perceel nr. 329P en 329S.

Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

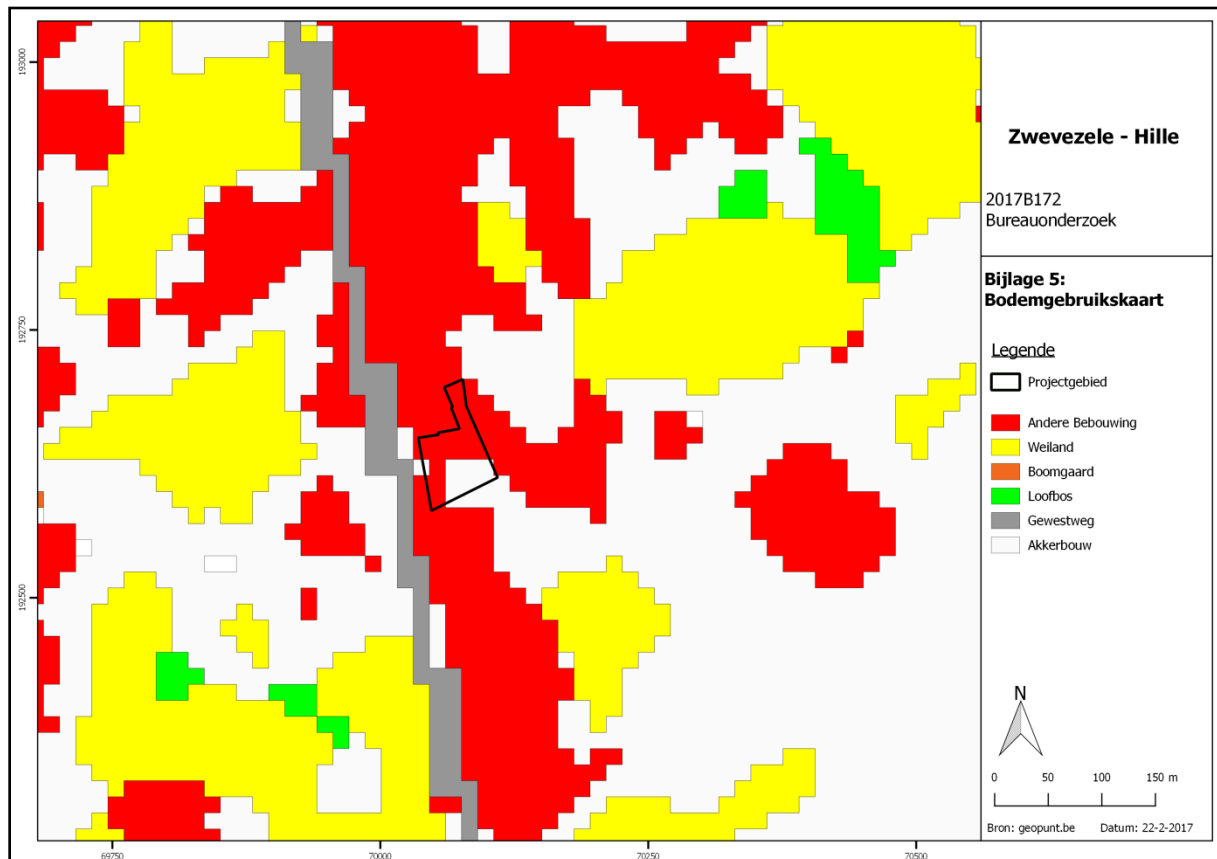

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van de perceelsnummers (bron: geopunt.be).

Op de bodemgebruiksk kaart van 2001 staat het gebied onderverdeeld in twee types. Het eerste type wordt aangegeven door middel van de rode inkleuring en betreft 'Andere bebouwing'. Dit type geeft gebieden aan die voor het grootste deel worden bedekt door structuren zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene delen en open bodem, tussen 30 en 80% is verhard. Zoals in de huidige situatie omschreven bevinden zich binnen het terrein nog enkele gebouwen, parking en tuingrond met bomen. De witte kleur, vooral in het zuidoostelijke deel, wordt aangegeven als 'Akkerbouw', een bodem die gebruikt wordt in één of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Dit gebied komt grotendeels overeen met de tuingrond van huisnummer 198.

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

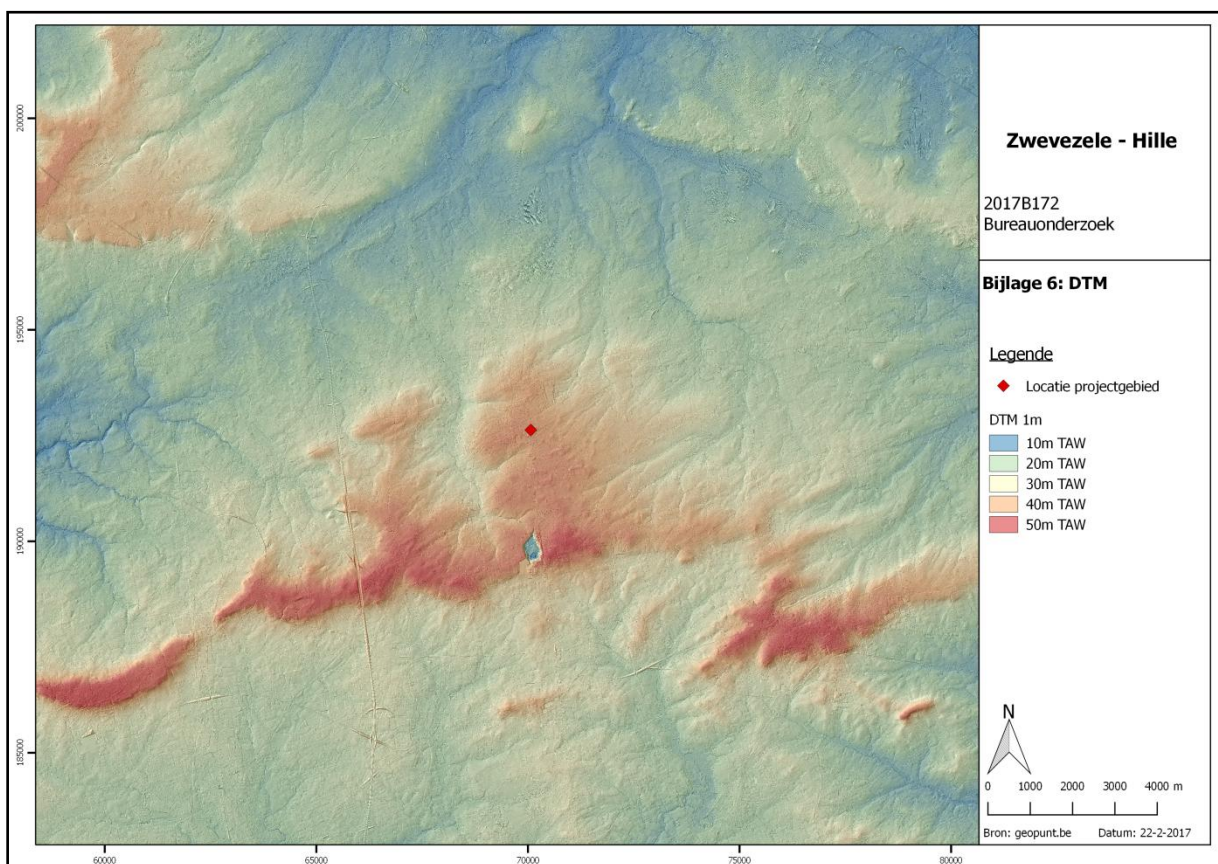
2.3.2. Landschappelijke situering

Wingene (Zwevezele) behoort tot de zandleemstreek. Het reliëf in de ruime regio is vrij onregelmatig te noemen met hoogtes die matig tot sterk kunnen verschillen. De gemeente ligt in het noordelijke deel van het zandlemige plateau van Tielt (zie figuur 8). Het gebied kenmerkt zich door *wastines*, voornamelijk arme en nattere gronden die in cultuur werden gebracht tot deze degradeerden tot heidegrond en in veel gevallen omgezet werden naar bossen voor houtexploitatie. Ten westen van Zwevezele bevindt zich de Jobeek. Nog verder ten westen in Lichtervelde ligt de bron van de

Handzamevaart, die deel uitmaakt van het ijsbekken. Ten noorden van het plangebied, ter hoogte van Hille, stroomt de Kloosterbeek.

Op het Digitaal Hoogtemodel is duidelijk op te merken dat het terrein vrij vlak is met een hoogte rond gemiddeld genomen +42,5m TAW. Er is wel een verhevenheid te zien in de zuidwestelijke hoek die overeenkomt met de woning die hier staat.

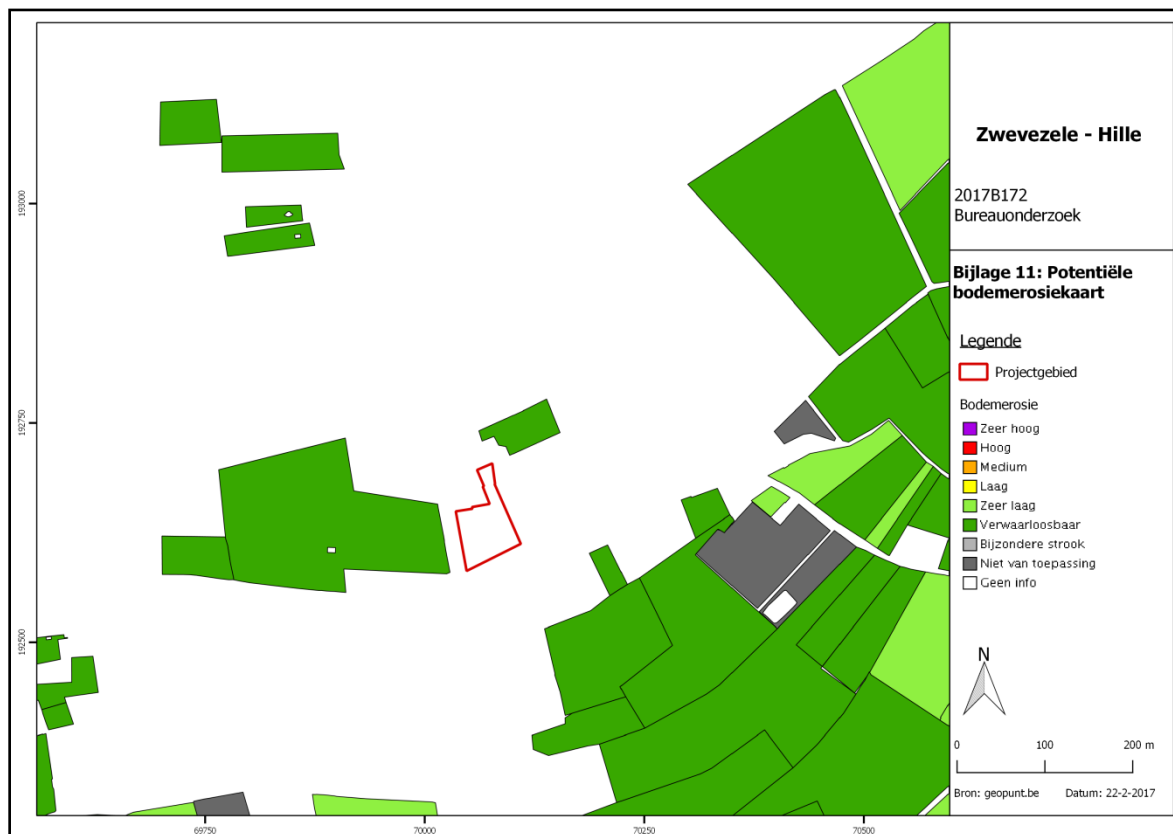
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd en is er aldus geen informatie beschikbaar. In de omgeving van het terrein zijn wel een aantal percelen ingekleurd met een zeer lage tot verwaarloosbare erosiegevoeligheid. Volgens de gelijkaardige kenmerken qua hoogteverschillen kan dit wellicht geëxtrapoleerd worden naar het plangebied.

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

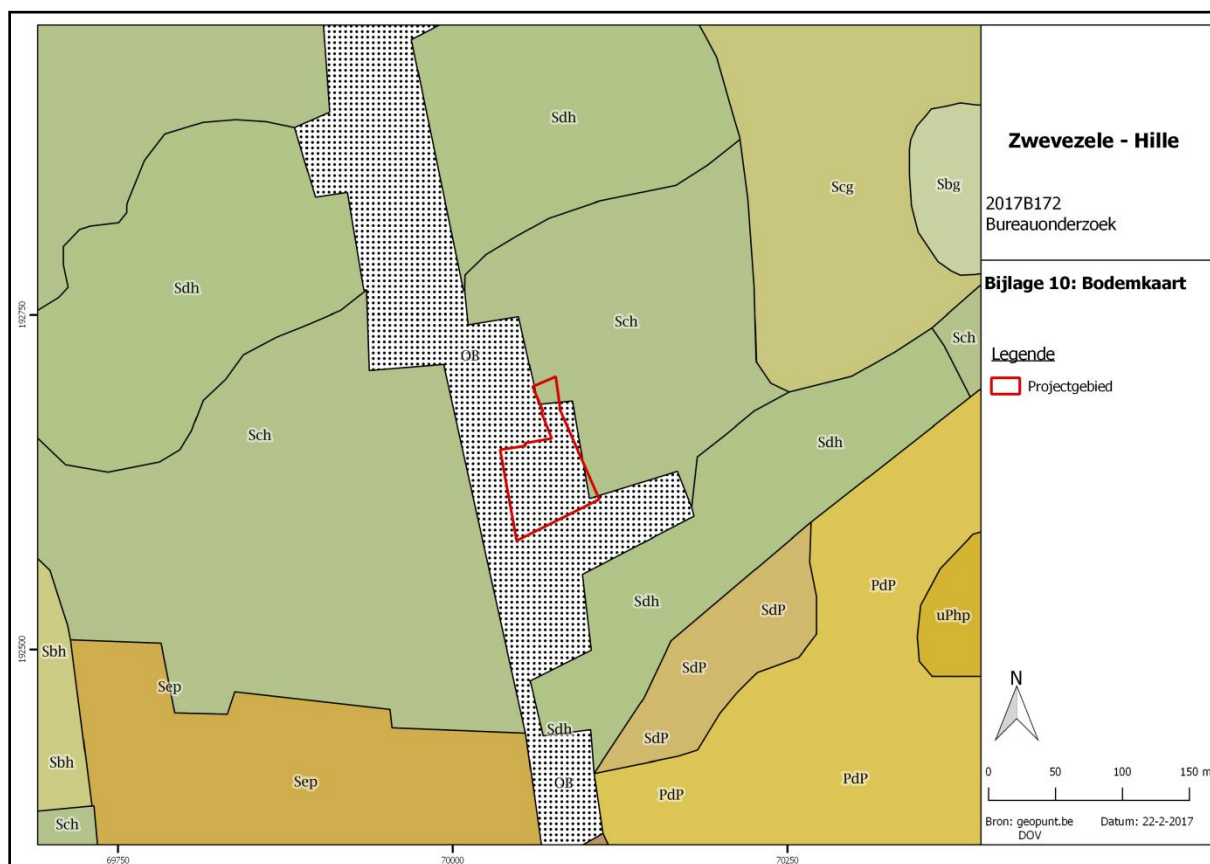
Figuur 9 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met de twee hoogteprofielen (bron: AGIV).

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Bijna het volledige plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd als bebouwde zone of type OB. Dit type bodem wordt geplaatst bij gebieden met antropogene kunstmatige gronden, veelal zones die bebouwd zijn. De meest noordelijke punt en de meest oostelijke bevinden zich net binnen het bodemtype Sch. Dit type kenmerkt zich door een matig droge lemige zandbodem met een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90cm. De waterhuishouding is goed in de winter. In de zomer kan droogtegevoeligheid zich manifesteren. Het type Sch komt ook voor ten westen van het plangebied. Aan de zuidelijke zijde wordt het type Sdh aangegeven. Het enige verschil ligt hem hier in de draineringsklasse die matig nat is (d).

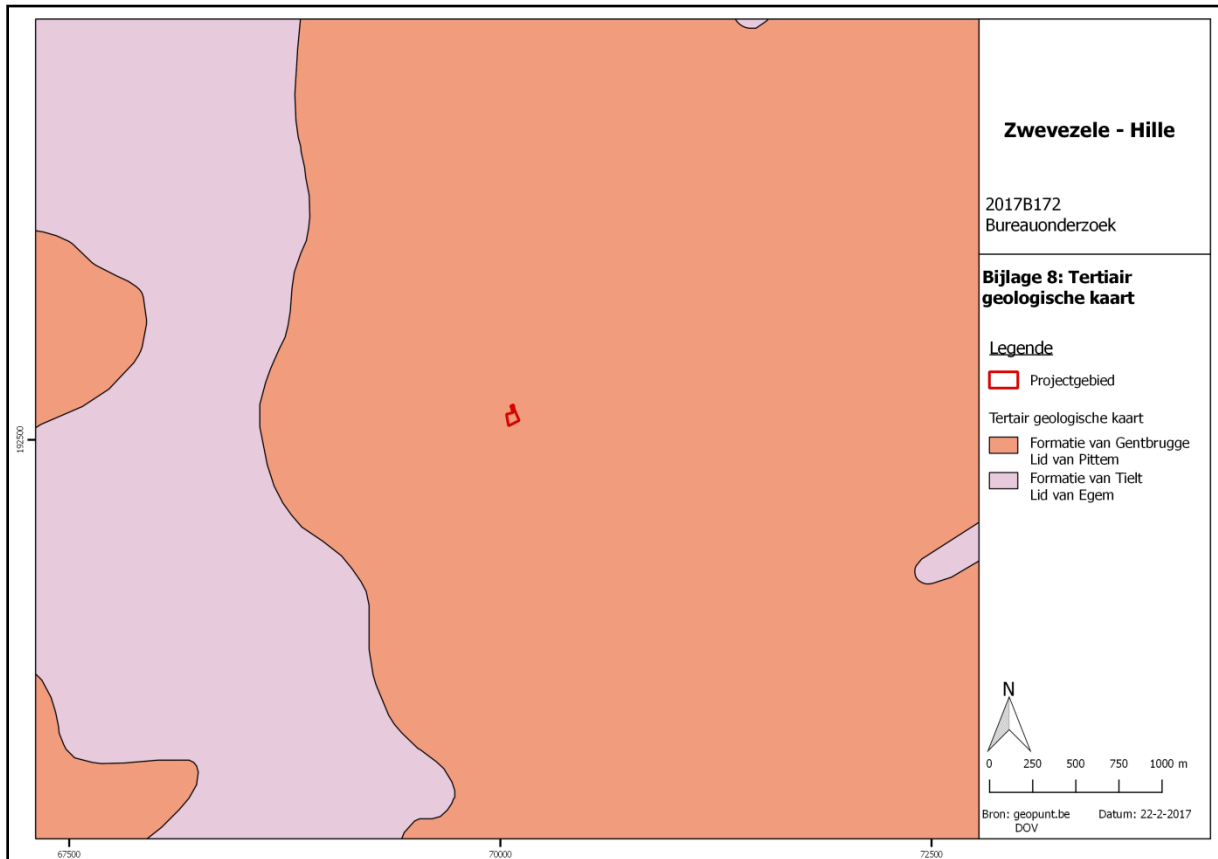
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

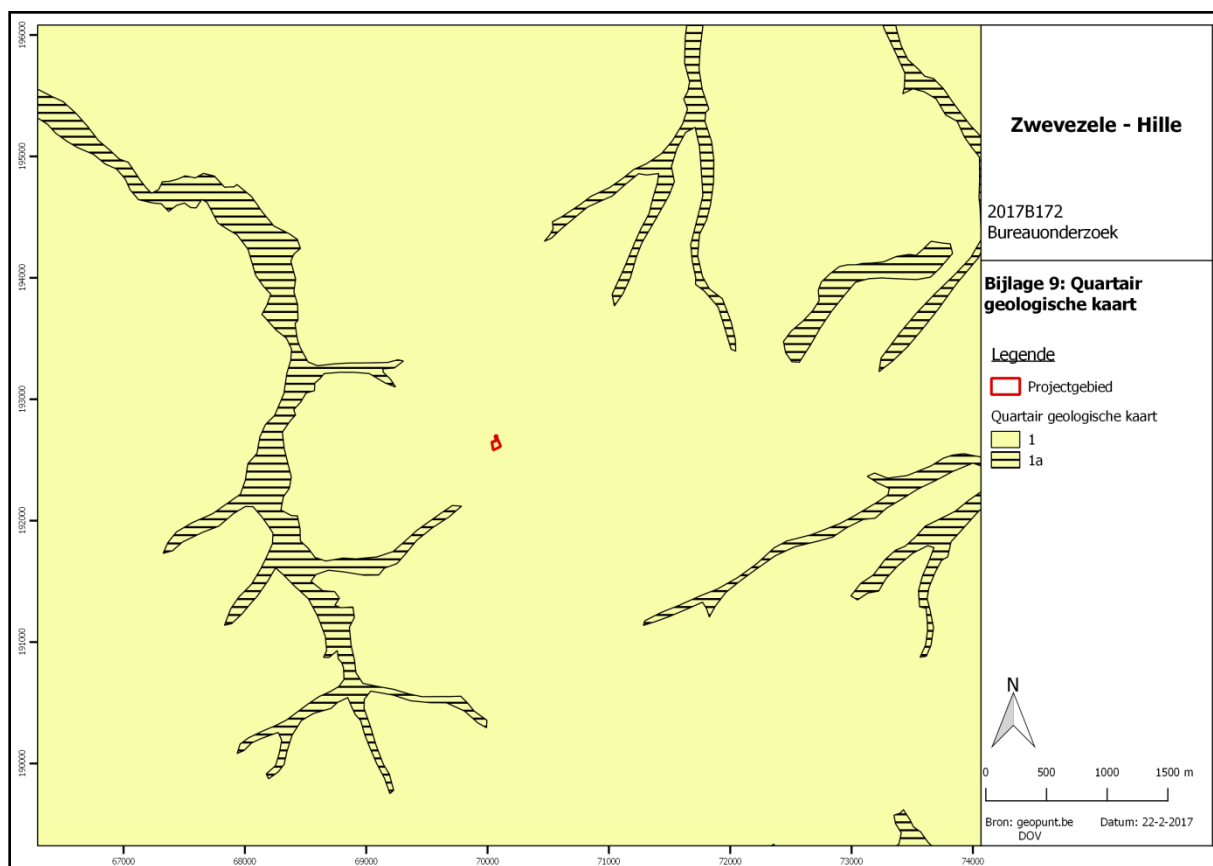
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, meer bepaald het Lid van Pittem. Deze lagen zijn opgebouwd uit grijsgroene zandhoudende klei. Plaatselijk kunnen zandsteenbanken (veldstenen) opduiken. De klei zelf is weinig glauconiethoudend en bevat glimmers.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type 1 omschreven als volgt: niet holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn.

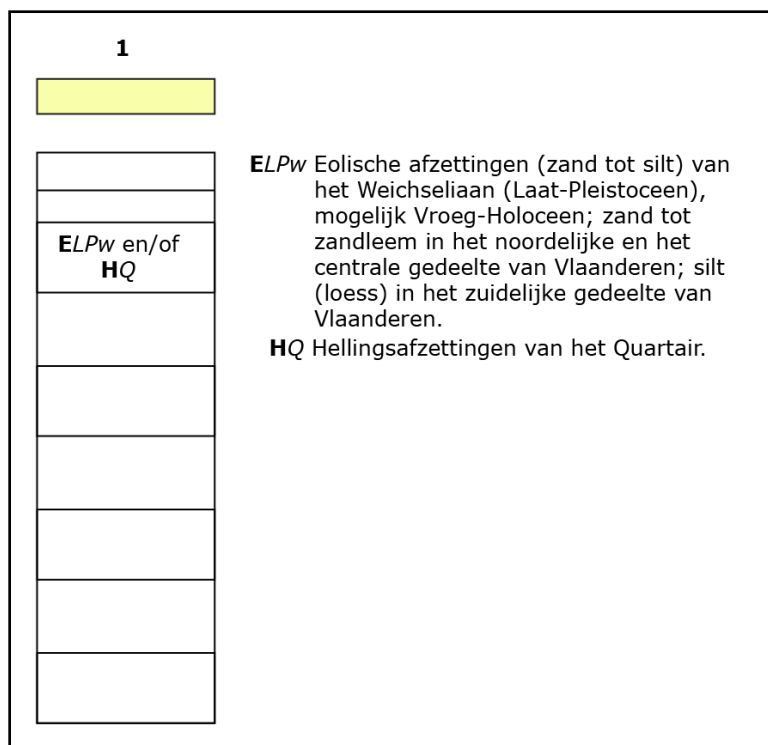
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁶

De gemeente Wingene bestaat heden ten dage uit Wingene zelf en de deelgemeente Zwevezele, waartoe het gehucht Hille behoort. Het plangebied zelf ligt tussen Zwevezele en het gehucht Hille in. De naam Hille komt wellicht van het Germaanse woord *Hulja* wat heuvel zou betekenen. Wingene zelf zou voor de eerste maal vermeld worden in 847 als *Winghinas*. De schenking van de villa *Wenghinas* aan de Sint-Amandsabdij van Elone werd door Karel de Kale bekrachtigd. Zwevezele kent zijn eerste vermelding in de 10de of begin 11de eeuw als *Suiuesele* of *Svevensela*, het Germaanse *Swiban Sali*, huis van Swibo⁷. De voornaamste heren van Wingene betreffen deze van Grammez en van Haveskercke.

In Zwevezele bevindt zich onder andere een gebedshuis gewijd aan Sint-Aldegonde. In 1964 werden funderingen hiervan teruggevonden. Het betreft een eenbeukige structuur met een hal rond gesloten koor. De eerste bewoning zou zich vermoedelijk situeren rond de Kasteelstraat, waar het voormalige mottekasteel van Zwevezele stond. De Waldreef en de Kasteelstraat lijnen nog de contouren af van de vroegere omgrachting die nog deels te zien is op de Ferrariskaart. De regio rond het plangebied zou reeds vanaf de 11de eeuw grotendeels ontgonnen zijn en omgezet tot landbouwgebied. Opvallend zijn ook de vele kleinere vijvers in deze regio. Zij zijn het resultaat van ontginningen van veldstenen of zandextractie en werden secundair gebruikt als viskweekvijvers.

In de 14de eeuw speelt de linnenproductie een belangrijke rol. Dit resulteerde in een kleine markthal op het dorpsplein van Zwevezele. Net als op vele plaatsen zal Zwevezele ook te maken hebben met de woelige godsdienstoorlogen op het einde van de 16de eeuw. Ook in de 17de eeuw kent de regio veel strubbelingen tussen de Spaanse en Franse overheersers. De 18de eeuw kenmerkt zich als een periode van relatieve rust met economische groei en demografische expansie. Belangrijk hierbij is de oude weg tussen Kortrijk en Brugge, de huidige Hille, waarlangs het projectgebied gelegen is.

De oudste kaart die voorhanden is betreft de kaart van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus (1561-1571). Op deze kaart is de bewoningskern van Hille te zien, tussen Zwevezele en Wingene in. De kaart is echter niet gedetailleerd of precies genoeg voor enige verder uitspraken te doen.

Op de Ferrariskaart uit de 18de eeuw wordt geen bebouwing aangegeven. Het plangebied situeert zich langs de oostelijke zijde van de Hille, die ook reeds aangegeven staat op de Ferrariskaart en die een belangrijk verbindingsweg vormt tussen Brugge en Kortrijk. Ook de Raveschootsveldstraat wordt reeds aangegeven. Door een onnauwkeurigheid van de Ferrariskaart wordt deze in het plangebied geplaatst, deze bevindt zich echter langs de zuidelijke rand. Het gebied maakt deel uit van het grotere 'Luysenberg Bosch' op een kilometer van het centrum van 'Swevezele'. Het bos strekt zich verder uit in de richting van Wingene. Ten westen en noorden komt verspreide bewoning voor. Op de Atlas der Buurtwegen (1841) worden geen gebouwen aangegeven. De Raveschootsveldstraat wordt onder de benaming Chemin nr. 22 aangegeven. De Hille staat aangeduid als 'Rue de Bruges à Courtrai'. Ten oosten bevindt zich de hoeve van Maertens. Ten zuiden is het Cabaret De Herderinne aangegeven. De kaart van Vandermaelen (1846-1854) vertoont met uitzondering van het voorkomen

⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Zwevezele In Inventaris Onroerend Erfgoed*. Opgehaald van <https://inventaris.onroerenderfgoed.be> op 17/02/2017

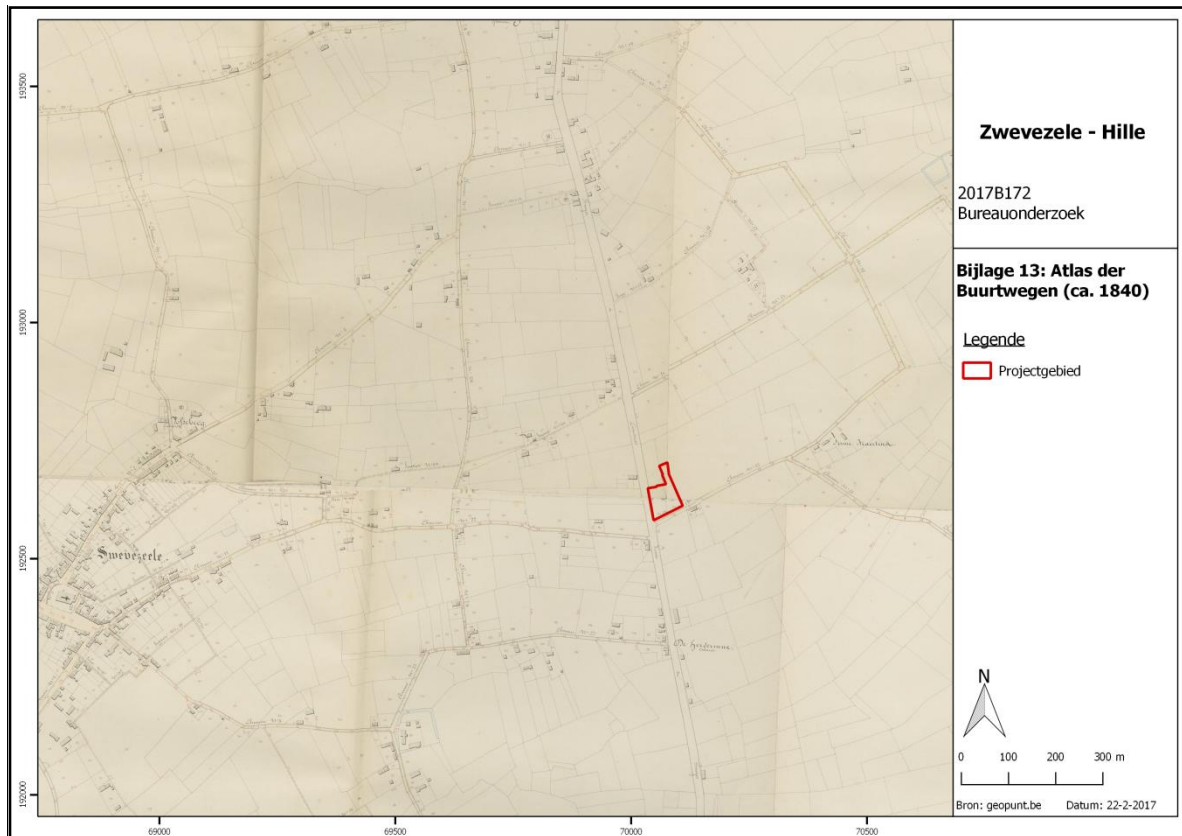
⁷ Gysseling 1960

van de Cabaret Den Herder geen aanvullende informatie. Het aandeel bos is nog steeds groot ten zuidoosten van het plangebied. Ook de kaart van Popp (1842-1879) brengt weinig nieuwe informatie. Enkel is het plangebied ingedeeld in twee percelen, één langs de Hille en één groot perceel langs de Raveschootsveldstraat. Het bos lijkt ontgonnen te zijn en ingedeeld in diverse kleinere landbouwpercelen. Op de topografische kaart van 1884 lijkt een gebouw aangegeven, hoewel het niet volledig met zekerheid kan gesteld worden. Op een loopgravenkaart van oktober 1917 staat geen bewoning aangegeven ter hoogte van het plangebied. Ook komen geen structuren voor uit de Eerste Wereldoorlog.

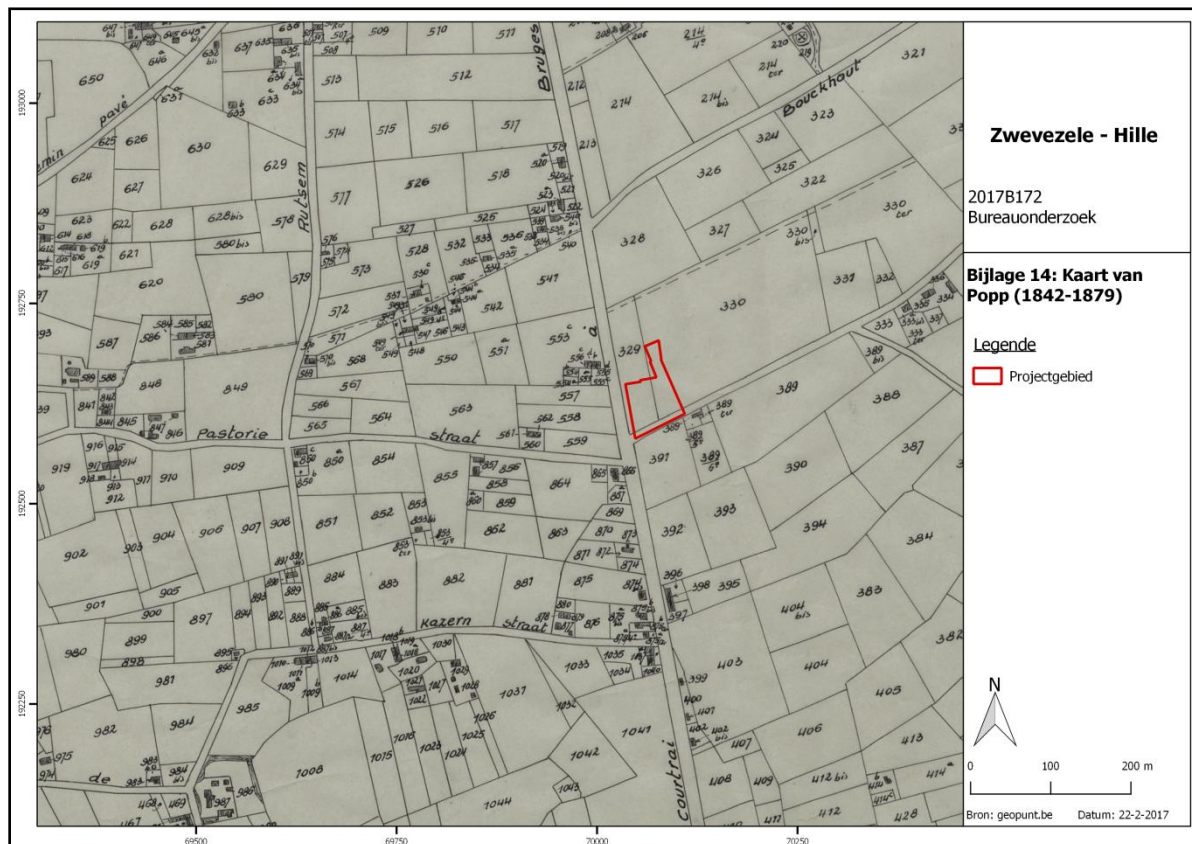
De vroegste luchtfoto betreft een orthofoto uit 1971. De kwaliteit en resolutie is vrij laag, maar toch kunnen hierop reeds de gebouwen herkend worden zoals deze heden ten dage aanwezig zijn. De tuin rondom is nog open van karakter en nog niet dens bebost. Ook bevindt zich een gebouw in de smalle noordelijke strook. Op een latere luchtfoto van 1979-1990 en een luchtfoto van 2000-2003 is de situatie grotendeels gelijkend. Op de luchtfoto van 2015 is het gebouw in de smalle noordelijke strook verdwenen. De tuinen worden nu ingenomen door meerdere bomen.

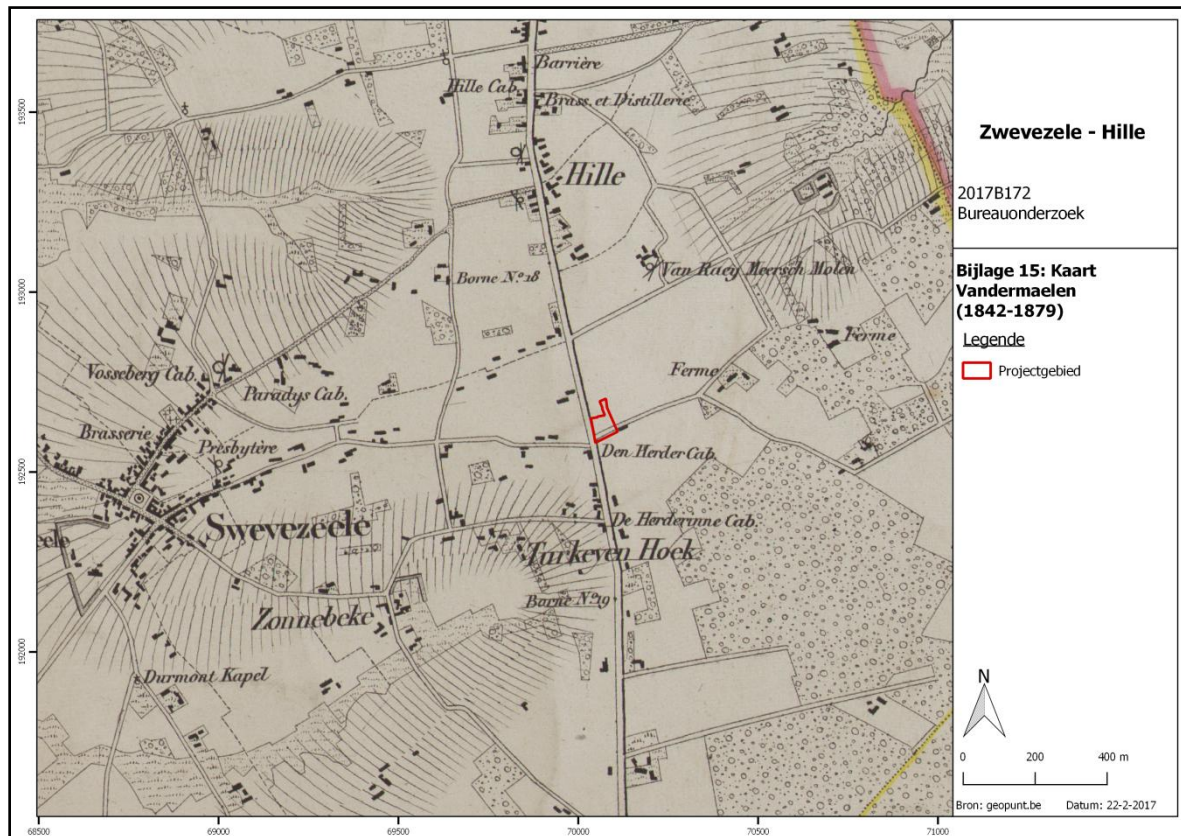
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

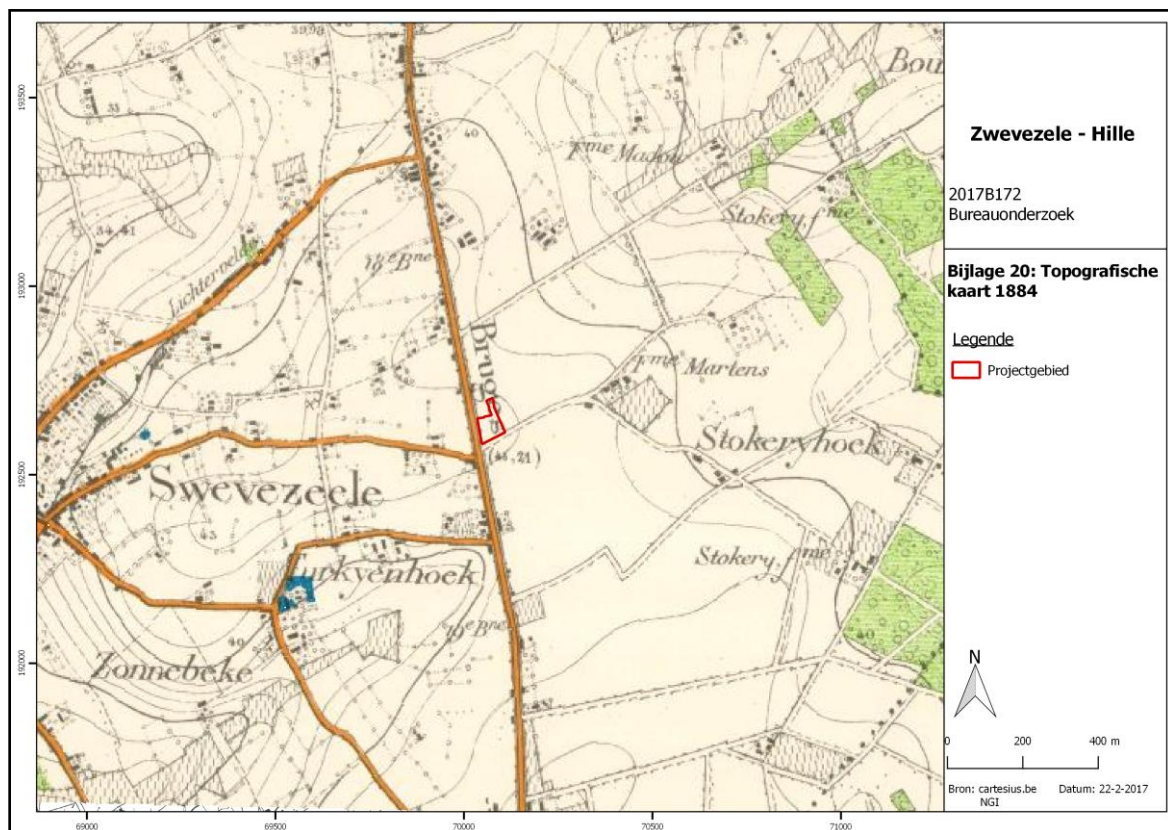
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Uitsnede uit de Kaart van Popp (bron: geopunt.be).

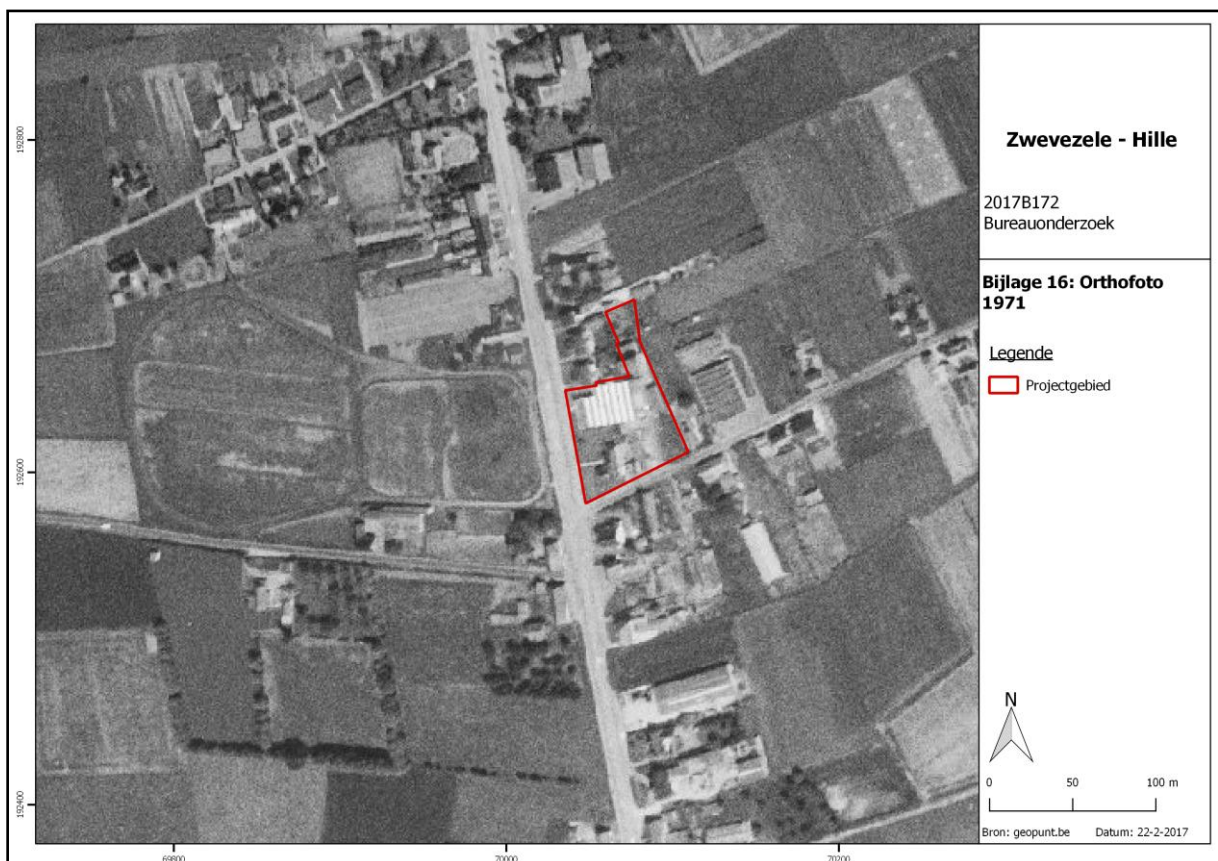
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

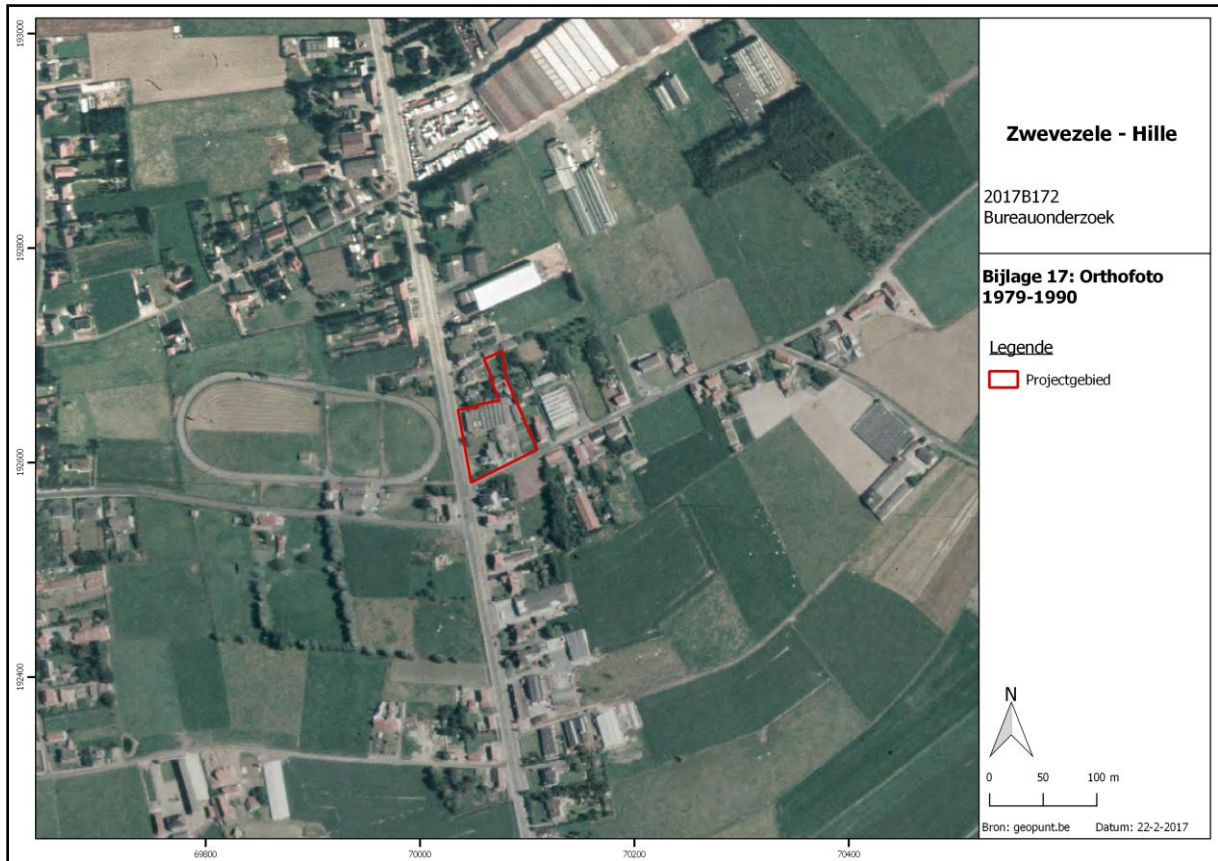
Figuur 19 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).

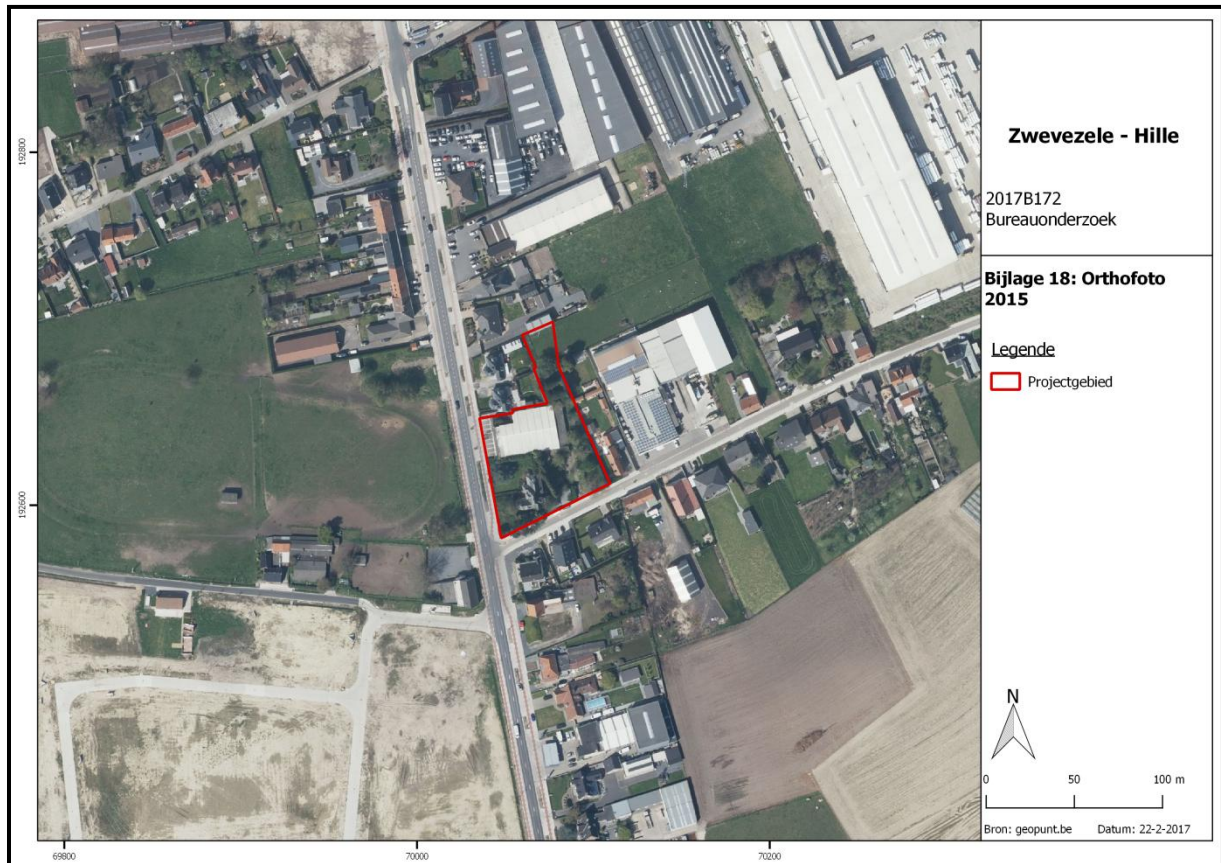
Figuur 20 Uitsnede uit de loopgravenkaart van oktober 1917 (bron: Linesman DVD British trenchmaps – 21 NW sheet 3).

Figuur 21 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2015 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het projectgebied een aantal sites aangegeven, die hiernavolgend besproken worden. De sites tonen duidelijk aan dat de omgeving van Zwevezele en Wingene rijk is aan archeologische sites en vondsten.

Aan het sportpark in Wingene⁸ (CAI ID 156971) werden mesolithische artefacten teruggevonden in combinatie met een podzolbodem. Het materiaal bestaat uit twee trapezia, drie schrabbers en enkele afslagen. Ook werden enkele fragmenten laat-neolithisch aardewerk aangetroffen.

Op het grondgebied van Wingene zijn diverse circulaire structuren herkend door middel van luchtfotografische prospecties. Ze bevinden zich voornamelijk ten oosten en noorden van het Wingene dorp, ten westen van Zwevele dorp en ten westen en noorden van Hille. Het gaat om een twintigtal structuren die vermoedelijk als grafheuvels kunnen geïnterpreteerd worden. Aan de Sint-Amandsstraat I in Wingene (CAI ID 160449) werd in 2012 een vooronderzoek uitgevoerd door All Archeo⁹. Twee circulaire greppels kwamen hierbij aan het licht met een diameter van ca. 15m. Aan de Verrekijker in Wingene (CAI ID 164782) werd in 2013 door All Archeo een onderzoek uitgevoerd waarbij wat los handgevormd aardewerk werd teruggevonden¹⁰.

Romeinse vondsten zijn eerder beperkt tot enkele muntvondsten tijdens metaaldetecties waaronder een bronzen munt van Vespasianus (CAI ID 70913) en een sestertius van Hadrianus aan de Schoolstraat in Wingene (CAI ID 207602).

Voor de middeleeuwen zijn ook enkele muntvondsten te vermelden waaronder een Maille van Ieper (CAI ID 150649) en een deniertje van Arras (CAI ID 150771). In 1964 werd een onderzoek uitgevoerd aan de Aldegondekerk van Zwevezele. Het volledige plan van de oude romaanse eenbeukige kerk kon opgetekend worden voorzien van een half rond gesloten koor. De datering ligt in het laatste kwart van de 10de eeuw. Bij het proefsleuvenonderzoek aan de Sint-Amandsstraat I in Wingene werd een greppel met grijs aardewerk en een spiekertje gevonden (CAI ID 160449)¹¹ alsook enkele greppels, kuilen en paalsporen uit de nieuwe tijd. Aan de burcht van Zwevezele werden opgravingen uitgevoerd in de jaren 80 van de vorige eeuw (CAI ID 73912). Hierbij werden de funderingen van en de toegangsbrug tot de waterburcht onderzocht. De waterburcht werd opgebouwd op de plaats van het voormalige kasteel van Zwevezele in 1440. In het centrum van Wingene bevond zich het Hof van Wingene (CAI ID 162286). Dit hof functioneerde als versterkt kasteel van de heren van Wingene met een opper- en neerhofstructuur. Het kasteel werd afgebroken in 1788 en werd opgegraven door een lokale heemkring eind de jaren 90 van de vorige eeuw. Ten noordoosten van het plangebied bevindt zich nog de site met walgracht 'Goed te Allaerde' met een oorsprong in de late middeleeuwen (CAI ID 73906). De oudste vermelding gaat terug tot 1558. Oorspronkelijk betrof het een Hof met een dubbele omwalling die heden ten dage gedempt is. Even verderop bevindt zich nog een site met walgracht 'Sparre' aan de Hillesteenweg (CAI ID 74012). Ten zuidwesten van het plangebied is nog

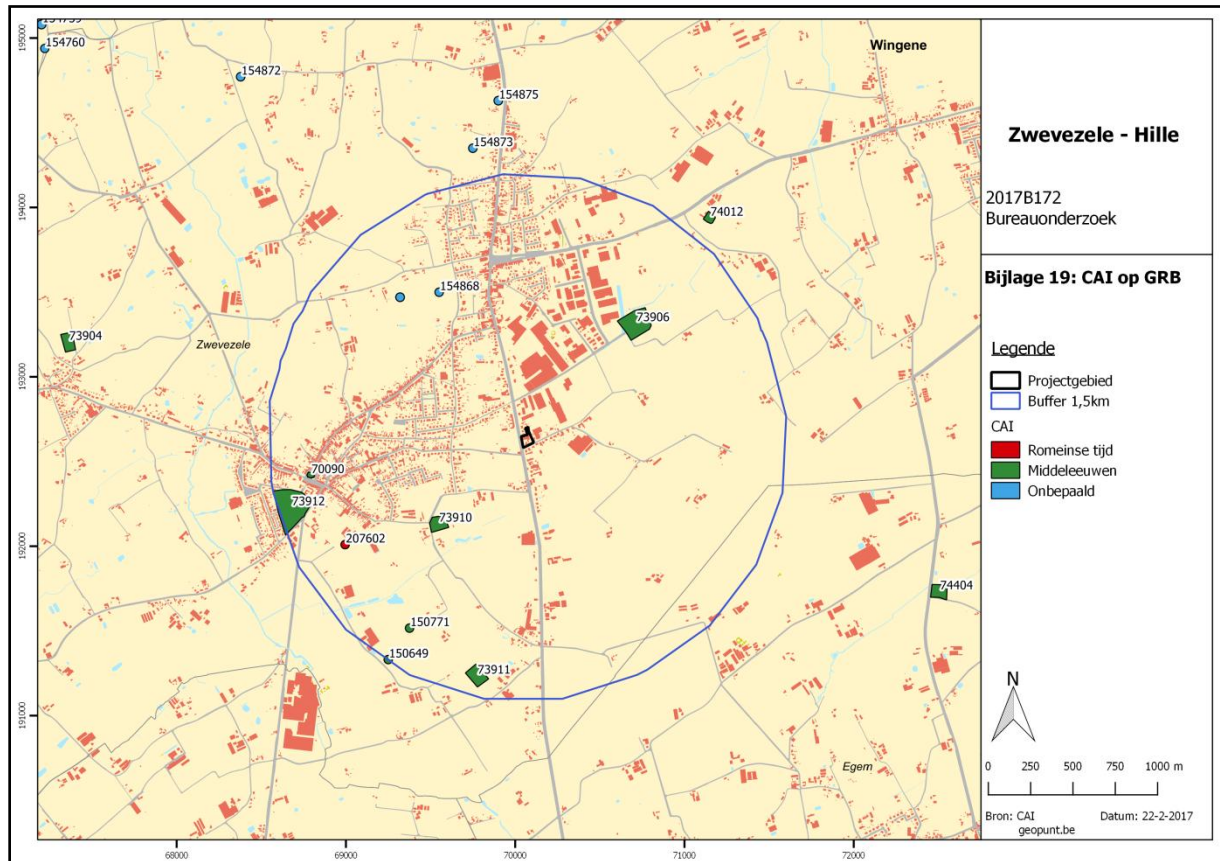
⁸ Laloo 2011

⁹ Reyns et al. 2012

¹⁰ Van Staey et al. 2013

¹¹ Reyns et al. 2012

een site met walgracht aanwezig onder de benaming het Blauwhuis (CAI ID 73910). De site is in oorsprong 15de-eeuws.

Figuur 24 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van de bureaustudie kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op basis van de 18de- en 19de-eeuwse cartografische bronnen kan gesteld worden dat geen bewoning aanwezig was binnen de grenzen van het projectgebied. Pas op de luchtfoto's uit de 2de helft van de 20ste eeuw wordt voor de eerste maal bewoning aangegeven.
- Voor de periode voor de 18de eeuw zijn geen bronnen beschikbaar waardoor de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet kan gestaafd worden.
- Het terrein is voor een groot deel bebouwd (ca. 1480m²) waaronder een groot gebouw in het noordelijke deel en een kleinere woning in het zuidelijke deel. Deze gebouwen zullen enige impact in de bodem gehad hebben. De totale oppervlakte van het terrein bedraagt 4290m². Ongeveer 1/3 van de oppervlakte is dus bebouwd. De rest van het terrein is in gebruik als tuingrond met bomen en oppervlakkige verhardingen. In de smalle noordelijke strook lijkt nog een gebouw gestaan te hebben op de luchtfoto's van 1971 en 1990 dat reeds in het recent verleden afgebroken werd. De gebouwen vormen de enige vorm van verstoringen in het plangebied.
- Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een zekere potentiële waarde aan het terrein kan toegeschreven worden, gezien de diverse sporen, vondsten en structuren in de directe omgeving uit diverse periodes. Zo bevinden er zich onder andere een twintigtal grafheuvels uit de metaaltijden en enkele muntvondsten uit de Romeinse periode en middeleeuwse tijd.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

De geplande werken omvatten het afbreken van de bestaande gebouwen, het rooien van de bomen en het verwijderen van de verhardingen en parking. Aansluitend wordt een U-vormig gebouw opgericht voorzien van een ondergrondse parking van ca. 3200m². Op de smalle noordelijke strook wordt eveneens een bovengrondse parking met een toegangsweg voorzien. De geplande werken hebben een nefaste impact in de bodem en zullen het potentiële archeologisch erfgoed volledig verstoren. Bovendien kan uit het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische

site niet gestaafd worden. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval zijn beide onderzoeksmethodes niet zinvol om uit te voeren en kunnen dus buiten beschouwing genomen worden.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.¹²

Gezien de oppervlakte van het terrein en de geplande werken is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Het onderzoek kan pas gebeuren na de sloop van de gebouwen die enkel tot op het huidige maaiveldniveau mogen afgebroken worden en na het oppervlakkig verwijderen van de parking.

Het totale terrein is 4290m² groot waarvan 10% oftewel 429m² dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Aanvullend hierbij moet nog voor 2,5% oftewel 107m² aan kijkvensters, dwars- of volgsleuven aangelegd te worden. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 536m² onderzocht. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. In de omgeving bevinden zich diverse sites die gaan van de steentijd tot de middeleeuwse periode. Opvallend is de densiteit aan kringgreppels uit de metaaltijden die vastgesteld zijn via luchtfotografische prospectie. Daarnaast zijn een aantal sites met walgracht gekend alsook diverse muntvondsten uit de Romeinse en middeleeuwse tijd.

¹² HANECA et al. 2016.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Bij het optrekken van de hedendaagse gebouwen zal enige verstoring gebeurd zijn, desondanks maken de gebouwen slechts 1/3 uit van de totale oppervlakte. Het overgrote deel is ingenomen als tuingrond met bomen of voorzien van verhardingen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Er zijn geen directe aanwijzingen hiervoor op te merken.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken, vooral dan de ondergrondse parking van ca. 3200m² onder het toekomstige U-vormige gebouw, zal een volledige verstoring van het bodemarchief teweeg brengen.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de omliggende sites is de kans op het aantreffen van archeologische sporen reëel.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dienen de bestaande gebouwen gesloopt te worden tot op het huidige maaiveldniveau. De bomen die nog aanwezig zijn, dienen gerooid te worden. De parking en verhardingen dienen oppervlakkig verwijderd te worden.

Na deze werkzaamheden dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden over het volledige plangebied. Dit onderzoek bestaat uit een viertal parallelle sleuven volgens een NW-ZO oriëntatie. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

4. Samenvatting

Het plangebied, gelegen aan de Hille en de Raveschootsveldstaat, bevindt zich op een kilometer ten oosten van de dorpskern Zwevezele, net ten zuiden van het gehucht Hille. Het terrein met een grootte van 4290m² wordt langs de westelijke zijde begrensd door de Hille en langs de zuidelijke zijde door de Raveschootsveldstraat. Ten noorden en noordoosten bevindt zich industrie, het zuiden is meer landelijk met akker- en weilanden. Kadastraal gezien zijn de percelen terug te vinden onder Wingene (Zwevezele), afdeling 2, sectie C, perceel nr. 329P en 329S.

Bijna het volledige plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd als bebouwde zone of type OB. Dit type bodem wordt geplaatst bij gebieden met antropogene kunstmatige gronden, veelal zones die bebouwd zijn. De meest noordelijke punt en de meest oostelijke bevinden zich net binnen het bodemtype Sch. Dit type kenmerkt zich door een matig droge lemige zandbodem met een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90cm. De waterhuishouding is goed in de winter. In de zomer kan droogtegevoeligheid zich manifesteren. Het type Sch komt ook voor ten westen van het plangebied. Aan de zuidelijke zijde wordt het type Sdh aangegeven. Het enige verschil ligt hem hier in de draineringsklasse die matig nat is (d).

Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. In de omgeving bevinden zich diverse sites die gaan van de steentijd tot de middeleeuwse periode. Opvallend is de densiteit aan kringgreppels uit de metaaltijden die vastgesteld zijn via luchtfotografische prospectie. Daarnaast zijn een aantal sites met walgracht gekend alsook diverse muntvondsten uit de Romeinse en middeleeuwse tijd.

De geplande werken omvatten in eerste instantie enkele voorbereidende werken waaronder het slopen van de bestaande gebouwen, het rooien van de bomen en het verwijderen van de verhardingen van de parking. Nadien zal op het terrein een U-vormig gebouw opgetrokken worden bestaande uit vijf bouwlagen: ondergrondse parking, gelijkvloers en drie verdiepingen. De ondergrondse parking ca. 3200m² groot, met garageboxen en open parking, heeft een hellende toegangsweg vanuit de Raveschootsveldstraat centraal aan het U-vormige gebouw (zie figuur 2). Op het noordelijke achterliggende deel zal nog een bovengrondse parking aangelegd worden voorzien van een toegangsweg vanuit de Raveschootsveldstraat langsheen de oostelijke grens.

De geplande werken zullen het volledige bodemarchief verstoren binnen het plangebied. Op basis van deze gegevens dient een verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven over het volledige terrein.

5. Bibliografie

- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Wingene>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- GYSSELING M., 1960, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*, deel I A-M.
- LALOO P. & DECONYNCK J., 2011, *Wingene - Rozendalestraat (Sportpark). Rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek - 25 tot 31 januari 2011*, onuitgegeven rapport.
- REYNS N. DIERCKX L. & VAN STAHEY A., 2012, *Archeologisch vooronderzoek Wingene - Sint-Amandsstraat*, Rapporten All-Archeo bvba 092, onuitgegeven rapport.
- VAN STAHEY A., DIERCKX L., BRUGGEMAN J., 2013, *Archeologisch onderzoek Wingene Verrekijker*, Rapporten All-Archeo bvba 140, onuitgegeven rapport.

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan (bron: geopunt.be). 7

Figuur 2 3-D model van de geplande werken (bron: initiatiefnemer). 8

Figuur 3 Uitsnede uit de geplande werken met zicht op het ondergrondse parkeerniveau (bron: initiatiefnemer). 9

Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 10

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 11

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van de perceelsnummers (bron: geopunt.be). ... 11

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... 12

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be). 13

Figuur 9 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met de twee hoogteprofielen (bron: AGIV). .. 14

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be). 14

Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV). 15

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 16

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 17

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 17

Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be). 19

Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be). 20

Figuur 17 Uitsnede uit de Kaart van Popp (bron: geopunt.be). 20

Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be). 21

Figuur 19 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI). 21

Figuur 20 Uitsnede uit de loopgravenkaart van oktober 1917 (bron: Linesman DVD British trenchmaps – 21 NW sheet 3). 22

Figuur 21 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be). 22

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be). 23

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2015 (bron: geopunt.be). 24

Figuur 24 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI). 26

- Lijst bijlagen

Plannummer	Type	Onderwerp	Schaal	Digitaal	Datum
Bijlage 1	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 2	Topografische kaart - detail	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 3	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 4	Uitsnede ontworpen toestand	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 5	Bodemgebruikskaat	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 6	Digitaal Hoogtemodel	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 7	Digitaal Hoogtemodel detail	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 8	Tertiair geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 9	Quartaair geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 10	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 11	Potentiële bodemerosiekaart	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 12	Ferrariskaart	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 13	Atlas der Buurtwegen	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 14	Kaart van Popp	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 15	Kaart van Vandermaelen	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 16	Orthofoto 1971	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 17	Orthofoto 1990	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 18	Orthofoto 2015	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 19	CAI	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017
Bijlage 20	Topografische kaart 1884	Locatie onderzoeksgebied	Onbepaald	x	22/02/2017